
SUSTAINABLE DEVELOPMENT PLANNING

Borislav BorissovD.A. Tsenov Economic Academy, Svishtov, Bulgaria, b.borissov@uni-svishtov.bg**Anita Cucović**University “Hadzi Zeka”, Peja, Kosovo, anita.cucovic@unhz.eu**Halit Shabani**University “Hadzi Zeka”, Peja, Kosovo, halit.shabani@unhz.eu

Abstract:By promoting the principles of sustainable development, educating the population and employees in all sectors about the opportunities for practical implementation, it encourages people to gather and work together to design and implement sustainable development in their communities. Great importance should be given to, and as such, commented on, new orientations at the level of public policies at the global, European and national levels. Also, great attention should be paid to changes in society. Global Sustainable Development Goals should be universal and, as such, applicable in all countries and communities, across the population. Their implementation should take into account specific opportunities, conditions and opportunities in different parts of the planet. Priority areas of action need to be identified and opportunities for contributing to sustainable development considered. In this way, we become part of a global partnership that is key to achieving the goals. In order for planning and implementation to be successful, significant mobilization of resources from different sources must be ensured. It is also possible to create clear public policies at national, regional and international levels through increased development cooperation, which is mainly based on development strategies that promote the fight against poverty and gender inequality. In this way, the promotion of gender equality creates the basis for prosperous and sustainable development. Another possible policy is to raise the level of economic productivity while pursuing diversification; technological development and innovation, all through the focus of work intensity. The condition for the development of these policies or strategies is achievable with the economic, social and environmental links with urban and rural areas.

Keywords: Strategy, Sustainable development, Resources

PLANIRANJE ODRŽIVOG RAZVOJA**Borislav Borissov**D.A. Tsenov Economic Academy, Svishtov, Bulgaria, b.borissov@uni-svishtov.bg**Anita Cucović**University “Hadzi Zeka”, Peja, Kosovo, anita.cucovic@unhz.eu**Halit Shabani**University “Hadzi Zeka”, Peja, Kosovo, halit.shabani@unhz.eu

Rezime: Promovisanjem načela održivog razvoja, educiranjem stanovništva i zaposlenih u svim sektorima o mogućnostima praktične primjene, podstiče na okupljanje i zajedničko djelovanje u osmišljavanju i sprovođenju održivog razvoja u svojim zajednicama. Veliki značaj treba usmjeriti, te kao takve i komentarisati, na nova usmjerenja na nivou javnih politika na globalnom, evropskom i nacionalnom nivou. Takođe, veliku pažnju usmeriti na promene u društvu. Globalni ciljevi održivog razvoja bi trebali biti univerzalni, te kao takvi primjenjivi u svim zemljama i zajednicama, od celokupnog stanovništva. U njihovom sprovođenju treba uzeti u obzir specifične prilike, uslove i mogućnosti na različitim dijelovima planete. Treba prepoznati prioritetna područja djelovanja i sagledati vlastite mogućnosti pružanja doprinosa održivom razvoju. Na taj način postajemo deo globalnog partnerstva koje je ključno za realizaciju ciljeva. Kako bi planiranje i realizacija bila uspješna, potrebno je osigurati značajnu mobilizaciju resursa iz različitih izvora. Moguće je i kroz povećanu razvojnu saradnju kreirati jasne javne politike na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, koja se uglavnom zasniva na razvojnim strategijama koje promovisu borbu protiv siromaštva i rodne neravnopravnosti. Na ovaj način, kroz promovisanje ravnopravnosti polova stvara se temelj za prosperitetan i održiv razvoj. Naredna moguća politika je i podići nivo ekonomske produktivnosti uz ostvarivanje diversifikacije; tehničkih razvoja i inovacija, a sve kroz fokusiranje intenzivnosti rada. Uslov za razvoj ovih politika ili strategija je ostvariv uz ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i okolinskih veza sa urbanim i ruralnim područjima.

Ključne riječi: Strategija, Održivi razvoj, Resursi

1. PRINCIPI I CILJEVI ODRZIVOG RAZVOJA

Su opšteg, globalnog karaktera, ali kada se prenesu na nacionalni nivo oni se pretvaraju u strategije, politike, zakone, propise i druga akta. Pojam održivog razvoja često se poistovjećuje sa pojmom zaštite životne sredine, to nas dovodi do pogresnih zaključaka. Zaštita životne sredine samo je jedan od 3 elementa održivog razvoja. Tri elementa održivog razvoja su društveni, ekonomski i ekološki. Danas se često u savremenoj literaturi koristi skracenica PPP (People, Profit, Planet) da bi se jasnije pojasnio koncept održivog razvoja. Preplitanje globalnih, regionalnih i nacionalnih; odnosno lokalnih dimenzija održivog razvoja jedna je od glavnih karakteristika u vezi s održivim razvojem. B. Borrisov Cucovic A. (2018). SUCCESSFUL SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY STRATEGY

Nakon Konferencije o održivom razvoju koja je održana pod okriljem UN u Johanesburgu 2002. godine, pojam održivog razvoja proširio se na "tri stuba održivog razvoja", koji pored zaštite životne sredine obuhvata i ekonomsku sigurnost i socijalnu pravednost.

Činjenica je da, pre svega, uspešno planiranje, prepoznaje značaj ulaganja svojih resursa u zaštitu životne sredine (između ostalog, zbog toga se i prepoznaju kao uspešne), jer ne samo da žele da odgovore svojim zakonskim obavezama, već i ne žele da svojim neodgovornim postupanjem ugroze imidž, reputaciju, a time i svoju uspešnost. Takođe, postoje na desetine dobrih primera i uspešnih priča koji primenjuju neke principe cirkularne ekonomije. To su, između ostalih, slijedeći indikatori:

- indeks blagostanja-npr.neto ekonomsko blagostanje(samodjelovi potrošnje i investicija koji direktno doprinose ekonomskom blagostanju),
- indeks fizičke kvalitete života,
- indeks ljudske slobode,
- indeks autentičnog socioekonomskog razvoja,
- indeks održivog ekonomskog blagostanja itd. Fahrudin Šebić, Ekonomski razvoj, Sarajevo-Travnik, 2008 god. str. 7

Među mnogobrojnim pokazateljima najčešće je u upotrebi indeks humanog razvoja (human development indeks) koji je prihvaćen na nivou Ujedinjenih nacija kao najpogodnije mjerilo životnog standarda stanovništva.

Za izračunavanje ovog indikatora koriste se i kombinuju četiri pokazatelja:

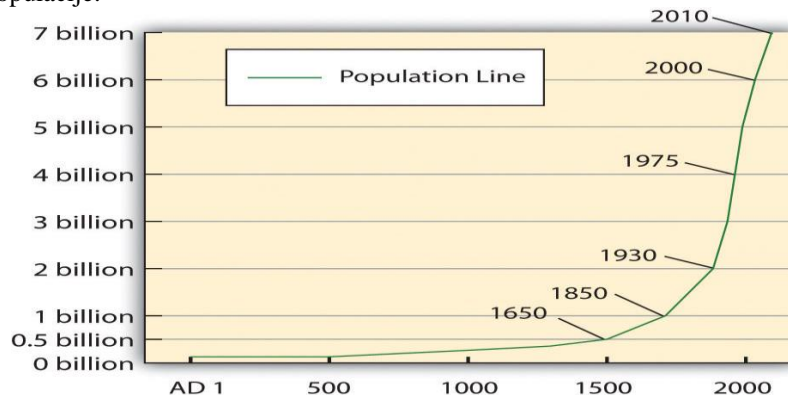
1. očekivani životni vijek,
2. stopa pismenosti odraslih,
3. prosječne godine školovanja,
4. društveni proizvod po stanovniku

–Čovjek zauvijek ostaje najznačajniji činilac ekonomskog i svakog drugog prosperiteta. U tom smislu analizi stanovništva moguće je pristupiti iz ova tri najznačajnija aspekta:

- a) Ljudski potencijal,
- b) Etnički sastav i
- c) Istorijsko naslijeđe

Sve ovo ukazuje na mogućnosti održivosti svih promena u društvu na globalnom nivou. Ukoliko su svi parametri pozitivni tj. indikatori u porastu sa različitih aspekata, potvrđuje sve veću mogućnost za većim mogućnostima razvoja kako ekonomskog tako i intelektualnog, što je i posledica svih tih promena.

Posledice visoko razvijene tehnologije koje su uglavnom pokazatelji visoko razvijenih zemalja, stvara negativne oscilacije u stopi populacije.

<https://2012books.lardbucket.org/books/regional-geography-of-the-world-globalization-people-and-places/s04-03-population-and-culture.html>

Današnja stopa rasta stanovništva iznosi oko 1,4% godišnje, uz napomenuda u visoko razvijenim zemljama dolazi do blagog pada broja stanovnika, dok iskazanu stopu rasta, prvenstveno uzrokuju zemlje u razvoju. Za razliku od srednjeg vijeka, u kojem su glavni krivci za visoku smrtnost populacije bile glad, prirodne katastrofe i bolesti poput kuge, današnje razvijene zemlje imaju problem sa modernim ekonomski neovisnim načinom života, protkanim procesom urbanizacije, koji dovodi do postepenog smanjenja veličine porodica do planiranja djece.

2. ODRŽIVO POSLOVANJE KOMPANIJE

najveći problem u masovnijem usvajanju principa održivog poslovanja nedostatak novca ili našim kompanijama nedostaje i znanje o tome koje mere mogu da primene, ili možda svest o neodvojivosti svake kompanije od šireg prirodnog i društvenog okruženja. Sve kompanije, bez obzira da li su male, srednje ili velike i bez obzira na tip vlasništva, moraju da ispunjavaju zakonske obaveze koje se odnose na njih. Međutim, postoje i one kompanije koje posluju u „sivoj” zoni i prave štetu životnoj sredini i one su predmet kontrole nadležnih inspeksijskih službi i presuda pravosudnih organa, kao i one koje još uvek ne prepoznaju da je ulaganje u životnu sredinu, zapravo dugoročno isplativa investicija u sopstveno održivo poslovanje. Međutim, postoji i čitav niz malih i srednjih preduzeća koja ih prate i uče od njih. Novac tu postoji, samo njime treba dobro i pametno upravljati. Kompanije koje ostvaruju veći profit bilo da je to zahvaljujući dobrom menadžmetu i poslovnoj strategiji ili svojoj poziciji na tržištu, prirodno, imaju više mogućnosti da ulažu u projekte društvene odgovornosti. Takođe, od kompanija čija je osnovna delatnost takva da imaju veći uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi, prirodno se očekuje da više ulažu u prevenciju i zaštitu okruženja. Čak i male kompanije mogu uz minimalna ulaganja pokrenuti projekte i aktivnosti koji za cilj imaju održivi razvoj lokalne zajednice. Važno je imati dobru ideju, oslušivati kakve su potrebe lokalnog stanovništva i posebnih ciljnih grupa, i uz dobru volju, posvećenost i angažovanje sopstvenih ljudskih i drugih resursa, mogu se ostvariti značajni rezultati od interesa i za kompaniju i za društvenu zajednicu. Čak se pojavljuju i start-up preduzeća koja razvijaju eko-inovacije i rešenja za „pametne” gradove. Ove kompanije znaju da se, danas, konkurentnost ne meri samo kvalitetom proizvoda ili usluge i novim tehnologijama, već se mora voditi računa i o ugledu kompanije i etičkom poslovanju. Održivo poslovanje podrazumeva da kompanija podjednako vrednuje pitanja zdravlja i bezbednosti zaposlenih, jednakosti, ravnoteže između života i rada, zatim kvaliteta i bezbednosti proizvoda, adekvatne cenovne politike, borbe protiv korupcije i mita. Međutim, istovremeno se mora posmatrati i odnos kompanije prema racionalnoj potrošnji prirodnih resursa, štednji energije, vode, sirovina, eko-inovacijama, kao i brizi o ranjivim grupama kao što su deca, stari, osobe sa invaliditetom podršci najmlađima, najtalentovanijima i onima kojima je ta pomoć najpotrebnija. Nivo društvene odgovornosti kompanije i stepen njihove uspešnosti mora se vrednovati prema nivou značaja rešavanja konkretnih problema u lokalnoj zajednici i doprinosa životnoj sredini i kvalitetu života, a ne isključivo prema visini uloženih finansijskih sredstava. <https://www.energetskiportal.rs/odrzivi-razvoj/>

Čak i male kompanije mogu uz minimalna ulaganja pokrenuti projekte i aktivnosti koji za cilj imaju održivi razvoj lokalne zajednice koje na svoj specifičan način odgovaraju specifičnim razvojnim okolnostima.

3. ODRŽIVOST I DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Međunarodni standard ISO 26000:2010 – Uputstvo o društvenoj odgovornosti – inspirisao je usvajanje čitavog niza novih standarda i uputstava o održivosti. Tu spada standard ISO 20400 – Održiva nabavka, koji uključuje Vodeće principe Ujedinjenih nacija o poslovanju i ljudskim pravima. Održivi razvoj se najcesce dovodi u vezu sa zaštitom životne sredine, odnosno nastojanjem da se zabrinutost za opstanak živog sveta na planeti Zemlji poveže sa ocuvanjem prirodnih resursa i brojnim ekološkim izazovima koji stoje pred svakim društvom, državom i covjecanstvom u cjelini. http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development

Zatim, najnoviji standard ISO 37001:2016 – Sistemi menadžmenta protiv mita, koji pruža šansu organizacijama da proaktivno doprinesu problemu mita- korupcije, kako kroz primenu sistema menadžmenta protiv mita-korupcije tako i kroz posvećenost liderstva da uspostavi kulturu integriteta, transparentnost, otvorenost i usklađenost. Poslednjih godina pojavio se novi koncept – cirkularna ekonomija – koja privlači pažnju kako kreatora strategija i politika održivosti na međunarodnom i nacionalnom nivou, tako i institucija odgovornih za prenošenje ključnih principa ovog koncepta u zakone, tehničke propise, pa i standarde. Britanski institut za standardizaciju objavio je 2017. godine standard BS 8001 koji pomaže organizaciji da primenom principa cirkularne ekonomije bolje upravlja resursima tako da se ostvare finansijske/ekonomske, socijalne koristi i koristi po životnu sredinu. Svrha ovih novih alata, standarda i poslovnih modela jeste doprinos ciljevima održivog razvoja, a današnje kompanije i kompanije budućnosti, ukoliko žele da budu konkurentne i održive, moraće da se prilagode i ugrade ih u svoje poslovanje. <https://www.energetskiportal.rs/wp-content/uploads/2018/03/MEP-ODRZIVI-RAZVOJ-Br.10.pdf>

Sl.1. Podjela globalizacije (navodi nas na vecu mogucnost planiranja održivosti razvoja na globalnom nivou)

Globalizacija može biti u službi održivog razvoja, koja stvaranjem „globalnog sela“ stvara mogućnosti za povećanje samosvesti i na taj način doprinosi stvaranju uslova za veću mogućnost primenjivanja svih do sada navedenih planiranja. Stvaranje globalnog sela- zблиžavanje različitih dijelova svijeta, sa mogućnostima za veći pritek i razmjenu pojedinaca i ideja, uzajamno razumjevanje i prijateljstvo među stanovnicima svijeta kao i stvaranje globalne civilizacije. Ekonomska globalizacija, ona ima četiri oblika a to su protok dobara i usluga, slobodna trgovina, protok ljudi migracija, protok kapitala i tehnologija.

4. ZAKLJUCAK

Održivi razvoj predstavlja integralni ekonomski, tehnološki, socijalni i kulturni razvoj, usklađen sa potrebama zaštite i unapređenja životne sredine, koji omogućava sadašnjim i budućim generacijama zadovoljavanje njihovih potreba i poboljšanje kvaliteta života. To znači da bi jedno društvo trebalo da se razvija u skladu sa ekološkim mogućnostima i sposobnostima samoobnavljanja resursa koje čovek iz prirode koristi.

Ključni razvojni ciljevi su u cilju postizanja ili barem značajnom približavanju njihovog postizanja, tj.:

- Iskorijeniti ekstremno siromaštvo i glad
- Postići univerzalno osnovno obrazovanje
- Promovirati ravnopravnost polova i osnažiti žene
- Osigurati održivost okoliša
- Razviti globalno partnerstvo za razvoj

Poslovni ljudi i firme smatraju da postoji nedovoljnost domaćeg ekonomskog prostora, oni ispoljavaju viziju konkurentskih odnosa trendova u međunarodnim i svjetskim razmjerama. Internacionalizacija poslovanja pojedinih preduzeća mogu biti veoma različita. Njihova struktura i redosljed zavisi od razvijenosti zemlje, od veličine domaćeg tržišta i od poslovno konkurentskog profila. Mnogi problemi vezani za ekonomski razvoj, kvalitet života i očuvanja životne sredine, i njihova rješenja, imaju korijene u lokalnim aktivnostima, tako da zbog toga lokalne vlasti moraju igrati ključnu ulogu u postizanju održivog razvoja

LITERATURA

- Borrisov, B., & Cucovic, A., (2018). SUCCESSFUL SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY STRATEGY
KNOWLEDGE - International Journal, Vol. 31.
- Fahrudin, Š., (2008) Ekonomski razvoj, Sarajevo-Travnik

Perišić A., & Wagner V., (2015.):Indeks razvijenosti (<http://www.ijf.hr/upload/files/file/OP/30.pdf>).

Pavić, I., (2015);Mikroekonomija - teorija i praksa, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split,
<https://www.energetskiportal.rs/wp-content/uploads/2018/03/MEP-ODRZIVI-RAZVOJ-Br.10.pdf>

<https://www.energetskiportal.rs/odrzivi-razvoj/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development

ODRAZ Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030,(2015) Održivi razvoj zajednice I. izdanje, prosinac

www.wikipedia-globalizacija.com

<https://2012books.lardbucket.org/books/regional-geography-of-the-world-globalization-people-and-places/s04-03-population-and-culture.html>